

Биба Ніколетта Маріанівна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ ПРОКУРОРА У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Участь прокурора у господарському процесі є актуальним та дискусійним питанням, яке потребує свого ґрунтовного дослідження і аналізу, з урахуванням наявних колізій та прогалин у правовому регулюванні організації діяльності прокурора у господарському процесі.

Насамперед варто зазначити, що діяльність прокурора ґрунтується на таких засадах як: верховенство права, визнання людини найвищою соціальною цінністю; законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності та інших, визначених у ст. 3. Закону України «Про прокуратуру» [1]. Прокурор є самостійним учасником судового процесу. Він за власною ініціативою може вступати у господарську справу, його повноваження встановлюються законом, засвідчуються посвідченням працівника прокуратури та не підлягають анулюванню. Законом також встановлюється обмеження щодо неможливості укладання прокурором мирової угоди.

Аналіз сучасного законодавства та судової практики дає підстави стверджувати, що прокурор – це досить специфічний учасник господарського судового процесу, згадка про прокурора міститься у ст. 53, 55, 59, 174 та 246 Господарського процесуального кодексу України [2]. Згідно з чинним законодавством, прокурор має право і навіть зобов'язаний захищати права і законні інтереси держави. Звернення прокурора до господарського суду означає його правовий засіб реагування на певне порушення закону. Процесуальна правосуб'єктність прокурора значно відрізняє його від інших суб'єктів судового процесу.

Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, зобов'язаний відповідно до норм ч. 4 ст. 53 ГПК в позовній заяві обґрунтувати, в чому саме, на його думку, проявляється порушення інтересів держави, і чому виникла необхідність їх захисту, а також прокурор повинен навести визначені законом підстави для свого звернення до суду. Крім того, прокурор повинен зазначити орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах [2].

Розглядаючи зміни правового статусу прокурора у господарському процесі, слід дослідити зміни в законодавстві, які відбулись ос-

танніми роками. Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 02.06.2016 [3], Конституцію було доповнено ст. 131-1, яка передбачила певні зміни у діяльності прокурора, а саме п. 3. ч. 1. цієї статті, де є вказівка на те, що прокурор у суді може здійснювати лише представництво інтересів держави [4], при тому, що в п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» передбачено, що прокурор у суді може представляти інтереси як держави, так і фізичної особи [1]. Також у п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» зазначено, що прокурор у суді представляє інтереси громадянина, що суперечить ч. 3 ст. 131-2 Конституції України, де йдеться про те, лише адвокат може представляти інтереси іншої особи у суді. Під значенням «інша особа», що використовувалось у згаданій статті, йдеться про два види осіб: фізичних (тобто громадян) та юридичних. Щодо представництва інтересів фізичної особи, то можна говорити про трудові спори, спори щодо виборів та референдумів і т. д. Але потрібно зазначити, що Конституція України не передбачає таких випадків при здійсненні прокурора представництва в інтересах громадянина. Саме про це говориться у ч. 3 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру», згідно з якою на прокуратуру не можуть покладатися функції, не передбачені законом.

Також, згідно з п. 3 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України зазначено, що прокурор може діяти виключно у випадках і в порядку, що передбачені законом. Більш того, згідно з ч. 3 ст. 53 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) у визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами [2]. Ці положення дають зрозуміти те, що участь прокурора у господарських справах обмежується господарським процесуальним законодавством у випадках передбачених законом, але більшої конкретизації цих випадків не зазначено. Це можна підкріпити також п. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», де вказано, що прокурор у суді здійснює представництво держави у разі порушення або загрози порушення її інтересів. Отже ні про які інші «виключні випадки» мови не йде.

Можна виділити дві форми представництва прокурором інтересів держави в суді: 1) звернення прокурора до господарського суду з позовною заявою, скаргою; 2) вступ прокурора у справу, відкриту в суді за його зверненням (або іншої особи) з метою підтримання поданого позову, скарги, заяви.

Слід звернути увагу, що прокурор може подати позов в інтересах держави в особі органу, уповноваженого державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах не в будь-якому випадку, а лише якщо: 1) відсутній орган, на який покладено обов'язок здійснювати такий захист; 2) відповідний орган є, проте здійснює він захист неналежащим чином.

Однією з проблем правового регулювання діяльності прокуратури є правова колізія, а саме, згадка про представництво прокурором фізичних осіб у господарських судах. Суть цієї проблеми розглянута вище і можна зробити висновок, що потрібно вилучити із законодавства будь-які посилання щодо представництва прокурорами фізичних осіб із вищезгаданих причин.

Друга проблема участі прокурора у господарському процесі полягає в тому, що положення ГПК України, де згадується прокурор, суперечать вимогам Рекомендації № 1604 (2003) ПАРЕ про роль прокуратури в демократичному суспільстві, основна думка якої зводиться до того, що повноваження і функції прокурорів мають бути обмежені сферою обвинувачення у справах про кримінальні правопорушення і вирішення загальних завдань із захисту інтересів держави через систему кримінальної юстиції [5, с. 340].

Із положень статті 8 Господарського кодексу України про те, що держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання [6] можна дійти висновку, що держава не може виступати суб'єктом господарських правовідносин. За чинним законодавством право звернення до суду мають фізичні особи, підприємці, органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Підсумовуючи вищезгадане, можна дійти висновку, що інститут участі прокурора в господарському процесі не відповідає сучасності. Задля усунення колізій потрібно прикласти багато зусиль для того, щоб норми ГПК України та Закону України «Про прокуратуру» відповідали нормам Конституції України та Рекомендаціям ПАРЕ. Також слід зазначити, що участь прокурора у господарському процесі

є реалізацією однієї із основних конституційних функцій прокуратури – представництва інтересів держави в суді.

Список використаних джерел

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
2. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12/conv#n4396>
3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Фещук В., Петрина В. Участь прокурора в господарському процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 337-342.
6. Господарський кодекс України : Закон України від 01.01.2004 р. №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n48>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Кісліцина І. О.

Бокало Анастасія Володимирівна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ В РОБОТІ ПРОКУРОРА

В умовах сучасної української дійсності важливими є не лише якісна зміна системи правоохоронних органів, судів та прокуратури, створення для них відповідних умов та високого фінансування, а й певні чітко визначені законом прозорі, доступні норми професійної поведінки, не тільки в їх роботі, а й поза її межами, з урахуванням стандартів етичної поведінки працівників прокуратури.

Правову базу регулювання взаємин у сфері професійної етики та поведінки прокурорів є Конституція України, закони України «Про прокуратуру», «Про захист суспільної моралі», «Про запобігання корупції», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в